

Forord

Selv om landbokvinderne naturligvis altid har spillet en meget stor rolle i landbosamfundet, er der kun skrevet meget lidt om dem. Landbohistorien har i udpræget grad handlet om mændenes arbejde og rolle, mens kvindernes indsats og opgaver stort set er overset. Derfor har vi valgt, at dette temanummer af Landbohistorisk Tidsskrift skal handle om landbokvinder.

Der er formentlig mange grunde til denne kønslige skævdeling inden for landbohistorien. Én mulig grund kan være, at det stort set udelukkende er mandlige historikere, der har skrevet om landbrug og landboforhold. Det har formentlig været med til nedprioriteringen af kvinderne inden for landbohistorien. En anden mulig grund kan være, at landbohistorie og landbrugshistorie traditionelt har hængt meget tæt sammen. Da landbruget typisk har været mændenes domæne – i hvert fald de seneste 150 år – er det således automatisk blevet mændenes historie, der er blevet skrevet. Desuden har mændene via deres foreningsaktiviteter efterladt sig de fleste og lettest anvendelige kilder, hvilket igen formentlig har haft betydning for, at det er den mandlige landbohistorie, der er blevet skrevet.

Vi har valgt at bringe to peer reviewede artikler og en erindringsartikel. I den første artikel – “Landbokvinde i limbo” – har Helle Juhl rettet fokus mod gruppen af husbestyrerinder, der indtil for få årtier siden var almindelige på landet. Husbestyrerinderne kunne hverken sidestilles med de gifte husmands- og gårdmandskoner, fordi de udførte et lønnet arbejde på gårdene, eller med de ugifte, besiddelsesløse tjenestepiger og befandt sig derfor i en mellemlig position. I artiklen præsenteres tre forskellige husbestyrerinder, som har det til fælles, at de har arbejdet på et sted gennem mange år. Via en komprimeret beskrivelse af de tre kvinders væren giver forfatteren både en fortælling om tre forskellige kvinders livsverden samtidig med, at kvinderne er eksponenter for tre forskellige grupper af husbestyrerinder. En gruppe, der blev behandlet som jævnbyrdige, og som over for naboer, familie og venner nærmest fungerede som husbondens ægtefælle. En anden gruppe blev tålt og anerkendt for deres arbejdsindsats, men levede ellers nærmest et separat liv i forhold til deres husbond, uden at der var fælles sociale kontakter. En sidste gruppe søgte tryghed for sig selv og deres børn, hvor kvinderne via ansættelsesforholdet opnåede en stabilitet, som de ellers ikke havde kunnet opnå.

I den næste artikel skrevet af Line Jørgensen – “Frilandsmuseets landbokvinder” – analyseres det, hvordan landbokvinden gennem tiden er blevet præsenteret i en museal sammenhæng. Hun viser, hvordan Frilandsmuseet

i de første år efter etableringen i 1897 brugte bygningernes arkitektur til at definere den nationale danske bondekultur, mens befolkningen på landet – herunder landbokvinderne – næsten var fraværende. Senere i det 20. århundrede øgede Frilandsmuseet sit fokus på landbosamfundets sociale forskelle, men det blev kun delvist afspejlet i den måde, landbokvinderne blev fremstillet på i museets kataloger og *Nationalmuseets Arbejdsmark*. I den sidste del af artiklen vises det, hvordan landbokvinden gennem de seneste årtier har fået stigende betydning i takt med, at museet har “menneskeliggjort” sin formidling, men forfatteren understreger, at det fortsat er et næsten uudforsket område.

Da Landbohistorisk Tidsskrift også har som formål at udgive kilder til studier af landbohistorien, indeholder dette temanummer desuden en transskription af Elise Jensens håndskrevne erindringer. Elise Jensen (1865-1940) var gårdmandsdatter og siden gårdmandskone i det vestjyske sogn Velling. Hun var stærkt forankret i traditionelle landboværdier, men samtidigt levende optaget af sin samtid og dens udfordringer, og hun engagerede sig da også i de første lokalpolitiske råd, hvortil de danske kvinder blev valgbare i begyndelsen af 1900-tallet. Hendes erindringer fortæller om en landbokvinde, for hvem arbejdet med hus, høns og have ikke var nok, men som på lige fod med landbosamfundets organisationsvante mænd engagerede sig i samfundets udvikling.

God læselyst!

Jens Wendel-Hansen
Merete Bo Thomsen
Michael Nobel Jakobsen
Mogens Rostgaard Nissen